

Auca de Josep Maria Llompart

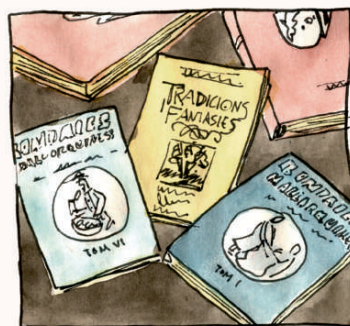
En Josep Maria Llompart hem de llegir sense retard. Va ser poeta i assagista traductor i articulista.

De Mallorca era natural i no per causa accidental. Son pare, que era militar, primer el va desarrelar.

Passaren uns anys a Galícia, fou per culpa de la milícia. Anys després tornaren a l'illa, on la vida fou més senzilla.

Llegint Rondalles mallorquines amb olor de pins i alzines, a Mallorca recuperà el contacte amb el català.

L'antologia Sanchis Guarner com a poeta verdader, insular i de la postguerra, sempre en defensa de la terra.

Treballà de funcionari, tingué un càrrec de dignatari, amb un sou que li permetia temps per a escriure poesia.

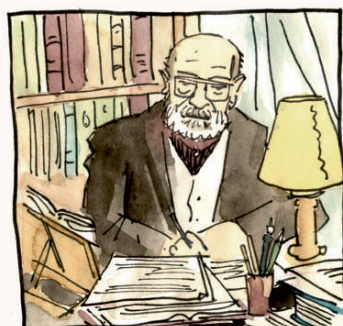
Activista per la cultura, va treballar amb molta cura d'assessor editorial en literatura actual.

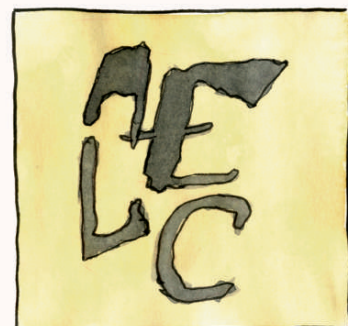
També en la revista Papers de son Armadans, l'univers de poetes i novel·listes, treballà amb Cela i els caixistes.

En la dècada dels setanta la seua obra s'ageganta. Mandràgola i Terra d'Argensa, la seua carrera és extensa.

Memòries d'adolescent, Jerusalem... incessantment, escriu poemes, fa de crític i d'articulista polític.

De l'AELC ben a gra'tient, va exercir de president, i de la Federació Llull, que el nostre país acull.

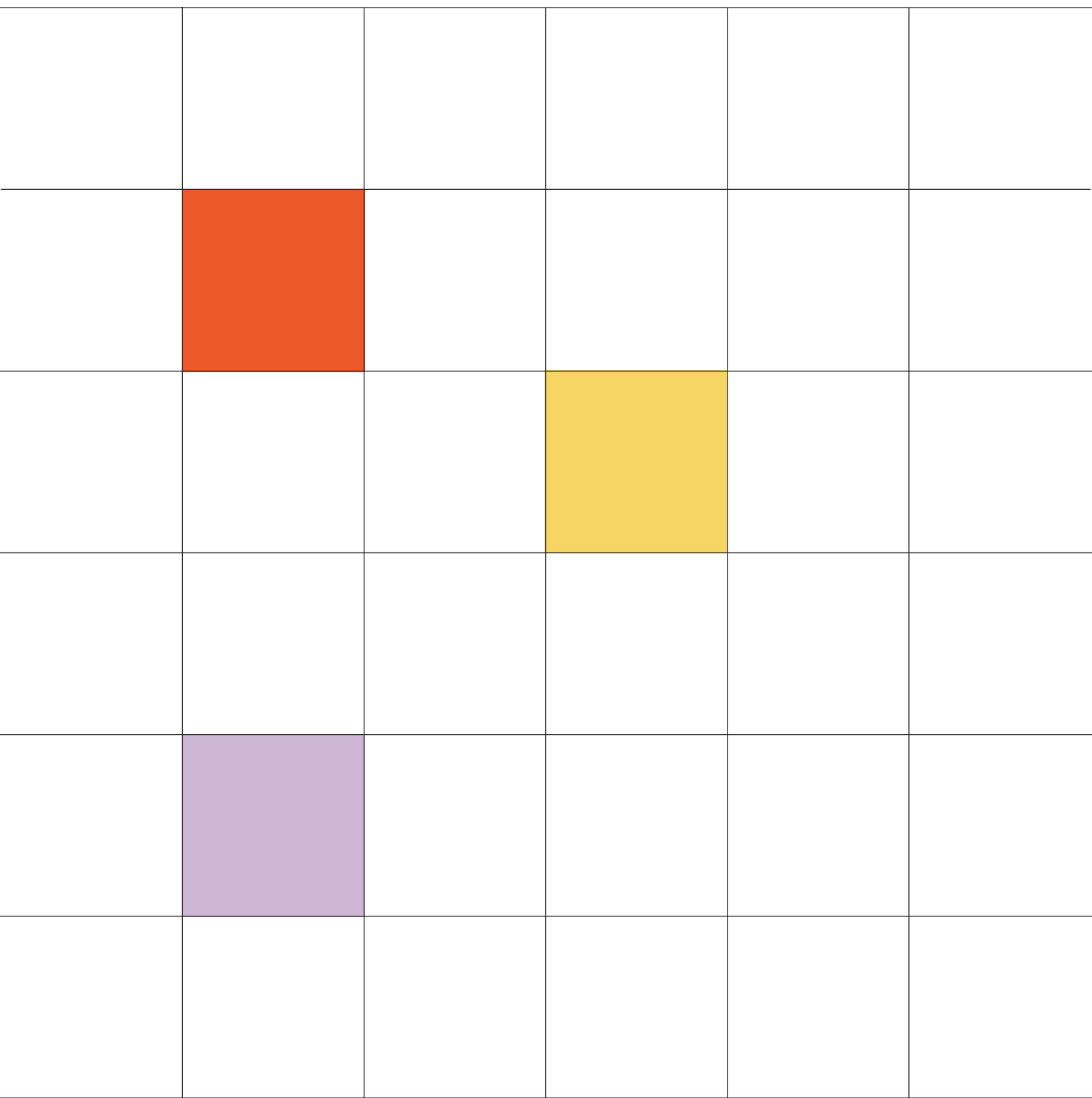

Finalment, del Premi d'Honor, Llompart va ser mereixedor, per una tasca tan ingent compromesa i clarivident.

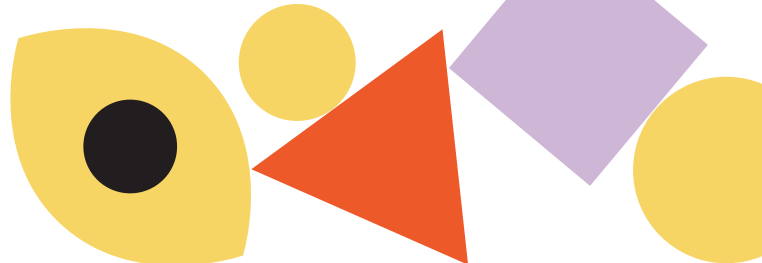
Unitat didàctica ESO.

2n cicle d'ESO

Josep Maria Llompart

Llegim i escrivim

1

Llegiu la biografia de Josep Maria Llompart i respondeu a les qüestions.

BIOGRAFIA

Josep Maria Llompart de la Peña (1925-1993, Palma de Mallorca).

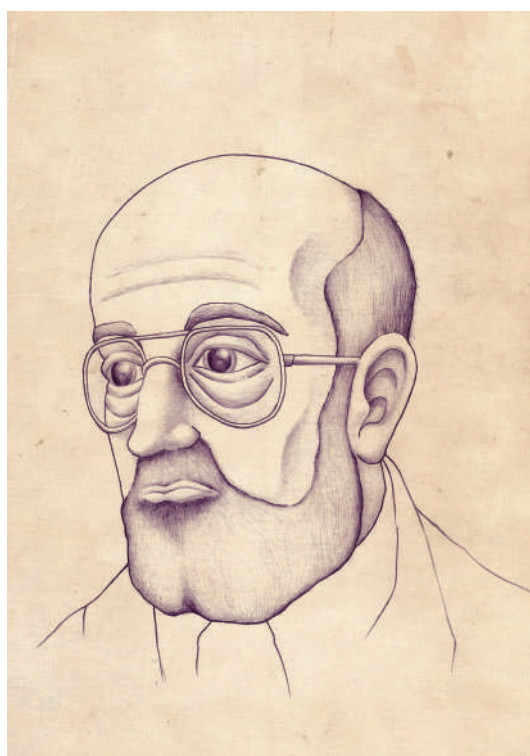
El 1926, quan només tenia un any, marxa amb la família a Galícia, on és destinat el seu pare com a coronel d'infanteria. Aquest sojorn a Galícia dura fins al 1930.

L'ambient militar de la família i l'origen castellanoparlant de la mare, Dolores de la Peña, determinen que la primera llengua parlada del poeta fos la llengua castellana. L'any 1930 [...] la família torna a Mallorca i s'instal·la definitivament a Palma. El retorn a Mallorca posa el nostre poeta en contacte amb la llengua catalana, i se li revela com a pròpia en descobrir el tresor lingüístic de les Rondaies mallorquines que li llegeix el seu pare.

Entre 1935 i 1942 cursa el batxillerat a l'Institut Balear.[...] El 1942 inicia estudis de Dret com a alumne lliure a la Universitat de Barcelona, [...]. L'any 1947 obté la llicenciatura en Dret. En aquesta època comença a escriure els primers poemes en català.

El 1951 M. Sanchis Guarnier treu a la llum l'antologia Els poetes insulars de postguerra, que inclou quatre poemes de Josep Maria Llompart. Durant els anys cinquanta s'inicia en el món de la crítica literària a les revistes Raixa, Vida Nova i als volums anuals de Cap d'Any de la "Biblioteca Raixa". [...] El 1956 comença a treballar a la Jefatura de Obras Públicas de Baleares, una feina que li proporciona estabilitat laboral i els capvespres lliures per tal de poder dedicar-se a les lletres. [...]

En la dècada de 1960 participa en nombroses activitats literàries, culturals i cíviques. El 1961 publica Poemes de Mondragó i comença a treballar d'assessor literari a l'Editorial Moll. El 1964 publica La literatura moderna a les Balears, primer manual de la literatura contemporània a les illes i, per aquest motiu, és durant molts anys una de les fonts més consultades. Col·labora al Diario de Mallorca amb nombrosos articles sobre autors catalans i estrangers. El 1962 intervé en la fundació de l'Obra Cultural Balear, de la qual és President des de 1978 fins al 1986.

Les dècades de 1970 i 1980 són els anys de màxima fecunditat literària. Publica els poemaris *La Terra d'Argensa* (1972) i *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona* (1974), els quals presenten algunes pinzellades personals del realisme històric. Els segueixen els volums *Urbanitat i Cortesia* (1979), *Mandràgola* (1980) [...], *La Capella dels Dolors i altres poemes* (1981) [...]. També durant els anys setanta enceta una etapa de traduccions: el 1976 surt a la llum el volum de *Quinze poetes gallecs*, al qual segueixen *Poesia galaico-portuguesa* (1984), *Poesia gallega, portuguesa i brasilera moderna* (1988). [...]

El 1982 rep el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i la Generalitat de Catalunya el condecora amb la Creu de Sant Jordi. Aquest mateix any [...] publica dos volums de crítica literària titulats *Retòrica* i *Poètica* (Premi d'assaig literari de la Generalitat de Catalunya).

El 1983 apareix l'*Obra Poètica*, que inclou tots els poemaris publicats fins aleshores. El 1990 el poemari *Jerusalem* [...]. El 1991 apareix un recull d'articles de tema lingüístic, cultural i nacional, intítulat *Països Catalans? i altres reflexions*. A més a més durant el 1992 s'editen dos volums: un de poesia titulat *Spiritual* i un altre de crítica literària denominat *La narrativa a les Illes Balears*. [...] Encara pòstumament s'edita el recull d'articles literaris *El llac i la flama* (1998).

Mor el 28 de gener de 1993 en la plenitud de la seva vida artística i enmig d'un seguit d'actes d'homenatge a la seva labor que les institucions culturals mallorquines, promogudes per l'Obra Cultural Balear, havien iniciat l'any 1992.

Documentació: Maria Antònia Perelló i Cèlia Riba.

Actualització: Carme Ros.

<https://www.escriptors.cat/autors/llompartjm/biografia-josep-maria-llompart>

1. Quina és la teua primera llengua? Has canviat de llengua? Per què? Expliqueu detalladament aquesta qüestió de manera individual i debateu-la en classe.

2. Busqueu informació sobre les *Rondaies mallorquines*. En aquests enllaços en podeu trobar:

https://ca.wikipedia.org/wiki/Rondalles_mallorquines

Aplec de rondaies mallorquines d'en Jordi d'es Recó (1896...) - Obres a lletrA - La literatura catalana a internet

3. En quines activitats literàries, culturals i cíviques participa Llompart en la dècada dels 60?

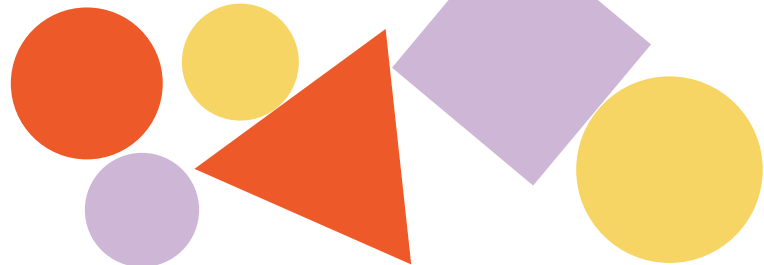
4. Feu una cronologia de les publicacions de poesia de Llompart.

5. Igualment de l'obra d'assaig i de traducció.

6. Quina era la feina de Llompart? A banda d'aquesta feina, quants anys va ser professor universitari?

7. Quin any mor Josep Maria Llompart? Quina obra seua es publica pòstumament?

Llompart poeta

2

Llompart es dedicà a l'escriptura de poesia per vocació. Més que cap altre gènere literari, aquest era el que responia a una necessitat. Segurament no s'hi va poder dedicar tant com hauria volgut, perquè una mena de responsabilitat cívica l'espenta a conrear l'assaig i la traducció.

Mandràgola, publicat el 1980, és el seu cinqué llibre de poesia.

Llegiu aquest poema i responeu després a les qüestions:

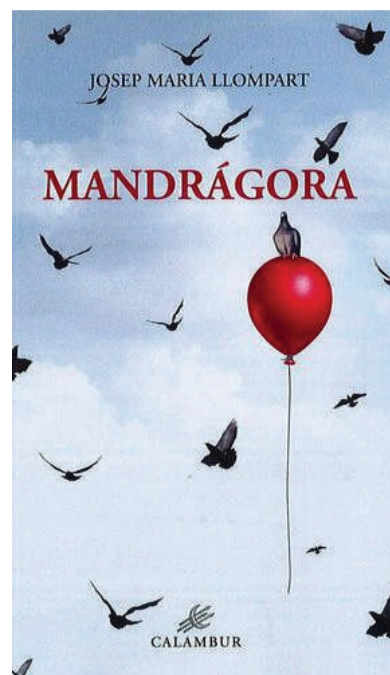
Ciudadà sóc de dúctil territori,
habitant de llampat vilatge esmús;
viuen en mi morts sense noms, desori
d'obacs penons, fantasmes de pertús.

Irat i orat, sermonador il·lús,
escric de foc el nom amb pega i vori:
tauler d'escacs on prenen possessori
neguits, afanys, amb clamoreig ferrús.

Sóc verm damnat, humiliat, darrera
onada ardent en mar de llim i fang,
crit en la nit, desesperada espera,

i em faig envant, enllà de negre i blanc,
ànima endins enarborant bandera:
damunt el groc ditades d'aspra sang.

(De *Mandràgola*, 1980)

1. Busqueu al diccionari el significat de: dúctil, llampat, vilatge, esmús, desori, obac, penó, pertús, irat, orat, pega, vori, clamoreig, ferrús, verm, llim, enarborar i tots els altres mots desconeguts. Com que es tracta d'un lèxic una mica especial, l'haureu de buscar al DCVB. També el podeu cercar en un diccionari de sinònims.

2. Una vegada aclarit el significat de les paraules desconegudes i triada l'accepció més escaient, feu una versió en prosa del poema. La comencem nosaltres:

“El poeta diu que és un ciutadà d'un territori flexible o dòcil, habitant d'un poble paralitzat i malhumorat; diu que viuen amb ell morts innominats, un desordre de penons foscos i fantasmes d'un lloc foradat.”

3. Com definiríes el llenguatge que fa servir el poeta en aquesta composició: antic, atàvic, especialitzat, arcaic, molt literari... Per què? Amb quina finalitat?

4. Fixeu-vos també que al vers 7 es diu “tauler d'escacs” i al vers 12 “i em faig envant enllà del negre i blanc”. És a dir, el poeta se'n va d'un tauler d'escacs i marca “damunt el groc ditades d'aspra sang.” Com interpreteu aquestes referències?

5. El poema és un sonet. Analitza'n la mètrica: còmput sil·làbic i rima.

6. Feu un debat en grup reduït per tal de posar en comú allò que cadascú de vosaltres entèn del poema. En acabant, debateu tota la classe la qüestió i feu un resum al vostre quadern de les aportacions de cada grup.

7. Per acabar, podeu escoltar aquest poema recitat per l'autor a:

https://drive.google.com/file/d/1rcK6vbRdAjX7_dN6xcqVzoUlnDToCvc3/view

Veniu, Senyora Mort, ja tinc la cambra
 desada i ben a punt: el ram de roses,
 la música lentíssima, la seda,
 els morats en la nit: cita perfecta.
 Veniu, Senyora Mort, ja res no manca;
 us espero inquiet, bevent la copa,
 consultant el rellotge -trigau massa!-,
 passejant nerviós, picant de mans
 damunt qualsevol taula (a frec de polsos
 roselles de l'ahir floreixen tendres,
 i m'enerven, m'adormen, m'acaronen).
 Veniu pel vent, pel foc, pels miralls pàl·lids
 de velles cornucòpies, per l'alba
 travessada d'amor. Veniu molt lenta,
 besau-me a poc a poc, sens dir paraula,
 i que faci el plaer la seva feina.
 Veniu, Senyora Mort. Oh, trigau massa.

1. A quina edat va morir Josep Maria Llompart? El 1981 va publicar aquest llibre, té alguna cosa de premonitori aquest poema?

2. Analitzeu la mètrica del poema. Quants versos? En quins versos apareix la repetició anafòrica de “Veniu, Senyora Mort”. En quins altres apareix només la repetició de “Veniu”? Quina finalitat tenen aquestes repeticions?

3. Fixeu-vos en uns quants detalls del poema: els quatre primers versos mostren l'escenari on el poeta espera la Mort? Com qualificaríeu aquest escenari? Quin altre vers o quins altres versos incideixen en la mateixa idea?

4. També hi ha uns versos en què el poeta expressa l'estat d'ànim que li provoca l'espera: copieu-los. I uns altres en què s'esmenten els camins o els elements per on demana el poeta que vinga la Senyora: quins?

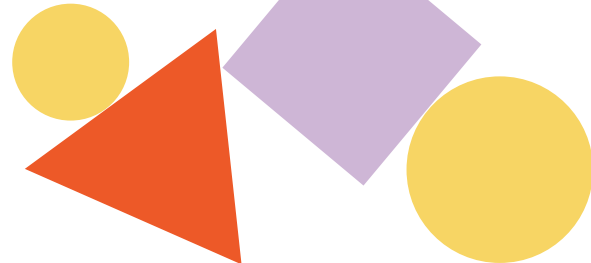
5. Els últims tres versos expressen una idea que pot resultar estranya. Dit d'una altra manera: pot haver-hi plaer, en l'acte de morir?

6. Coneixeu un poema de Màrius Torres que comença així: "Dolç àngel de la Mort, si has de venir, més val que sigui ara...". Busqueu-lo, llegiu-lo i digueu què tenen en comú ambdós poemes. Aquest enllaç us pot servir.

<http://www.xtec.cat/crp-segria/43-salav/marius/guia%20prof%20PDF/38dolsangel.pdf>

7. Recordeu algun poema de Vicent Andrés Estellés o de Salvador Espriu o d'algun altre poeta que toque el tema de la mort? I si no en recordeu, busqueu-ne... És aquest un tema bastant comú de la poesia? Per què?

8. Ara que ja heu treballat i entés el poema, ha arribat l'hora de recitar-lo. Us proposem de fer-ho a cinc veus, canviant de veu cada vegada que s'hi diu "Veniu..."

4

Llegiu el poema i contesteu les qüestions:

EL NADAL DELS POBRES

No sé quines condicions històriques i racials del nostre poble han vinculat la poesia a l'esfera social de la gent que podríem anomenar "ben vestida". [...] Els poetes de casa solen esser, doncs, correctes, endreçats, porten corbata i es fan la clenxa. Estimen la llar, l'esposa, el paisatge i la terra; i, si per cas els tempta l'aventura, es decanten envers els superrealisme abans que no cap a la poesia social. [...]

És tal volta aquesta tradicional vinculació de la poesia a l'estrat social burgès allò que dóna al tema nadalenc un especial regust a Catalunya, sempre tebi, a voltes inefable, insubstancial sovint. [...]

El pas de Joan Salvat-Papasseit pel camp de la poesia catalana –un pas breu i difícil– trenca, insòlitàment, la línia de l'endrec, del seny i de l'ordre. No és un cas únic, però sí aïllat. Heus aquí, jo he guardat fusta al moll, diu, gairebé amb petulància, a un poema que porta per títol Nocturn per acordió. Aquest únic vers, colpidor de per si, pren, a la Catalunya erudita, europea i primfilada del noucentisme, un ressò transcendent. Heus aquí, jo he guardat fusta al moll. Quina ventada de dolor, d'humanitat ferida, jove i vital, alcen aquestes simples i estremidores paraules! La poesia catalana ha deixat, per un moment, d'esser privilegi exclusiu de la gent ben vestida; una veu popular, aleshores insospitada, inaugura un horitzó novell, un horitzó de sang i de vida a flor de llavi. [...] La poesia catalana –ha dit qualqu– és conscient per primera vegada de l'existència històrica del segle XX, que ja feia denou anys que oficialment havia començat.

Sento el fred de la nit

i la simbomba fosca.

Així el grup d'homes joves que ara passa cantant.

Sento el carro dels apis que l'empedrat recolza

i els altres que l'avencen tots d'adreça al mercat.

És una altra Barcelona, la Barcelona fosca i aspriva, allargassada sota el gòtic fumat de Santa Maria del Mar, la que ara entra, per primera vegada, per les portes de la poesia.

Els de casa a la cuina
prop del braser que crema
amb el gas tot encés han enllestit el gall.
Ara esguardo la lluna que m'apar lluna plena
i els recullen les plomes
i ja enyoren demà.

I el poema es clou amb una estrofa impressionant, despullada de tota mena d'artifici, magnífica dins la seva absoluta vulgaritat, que només la màgia del poeta pot transfigurar, donant-li una càrrega d'emoció suprema:

Demà posats a taula oblidarem els pobres
-i tan pobres com som-
Jesús ja será nat.
Ens mirarà un moment a l'hora de les postres
i després de mirar-nos
arrencarà a plorar.

Joan Salvat-Papasseit morí als trenta anys. Conegué el rostre de la pobresa i estimà desesperadament la vida. Li devem els més intensos poemes amorosos -d'una impudícia enrojoladora, innocent, gairebé angèlica- que s'han escrit en llengua catalana i la primera temptativa en les literatures hispàniques del que ara s'anomena poesia social.

Josep Maria Llompart. *Retòrica i poètica*, II. Editorial Moll, Palma de Mallorca , 1982.
Pàgs. 107-110.

1. Fixeu-vos que el text de Llompart és de 1956. Per tant, algunes de les qüestions que hi tracta han canviat. No obstant això, tot el que explica en aquest assaig és una lliçó de literatura. Convindria que, per tal d'entendre millor allò que explica i argumenta Llompart us documentàreu mínimament sobre Salvat-Papasseit. En aquests enllaços ho podeu fer:

<https://www.escriptors.cat/autors/salvatpapasseitj/biografia>

2. També fora molt convenient que escoltàreu les versions recitades per Ovidi Montllor de Nocturn per a acordió i de Nadal.

<https://www.musicadepoetes.cat/recursos?autor=256&tipus=0>

3. Què us sembla l'article de Llompart? Diríeu que és un bon assagista?

4. Llompart diu: “La poesia catalana -ha dit qualcú és conscient per primera vegada de l’existència històrica del segle XX, que ja feia dènou anys que oficialment havia començat.”

Com era la poesia del segle XX anterior i la contemporània a Salvat-Papasseit?

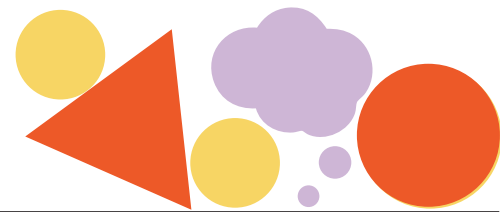
5. Segons Llompart, en aquest poema:

“És una altra Barcelona, la Barcelona fosca i aspriva, allargassada sota el gòtic fumat de Santa Maria del Mar, la que ara entra, per primera vegada, per les portes de la poesia.”

En quin carrer va viure Salvat-Papasseit, molt prop de l’església de Santa Maria del Mar? A quin carrer es refereix, doncs, el poema?

6. Alguns poemes de Salvat-Papasseit, segons Llompart, enceten el corrent que “ara (1956) s’anomena poesia social”. Com el definiríeu, aquest tipus de poesia?

5

Llegiu el poema i responeu a les qüestions al vostre quadern

PENTINATS EXCESSIUS

Claus a la mà, pollera escambuixada,
per casa culejant, la mare mana
que el furtat matalàs, flonjo i de llana,
tornin a lloc la filla o la criada.

La filla, al·lota esvelta i estirada,
amb veueta ben dolça li demana:
-Se us ha perdut un matalàs? Ja és gana!
Que no en sigui la casa arruïnada!

-I això és manera? I tu que et rius de mi?
Que et creus que si ton pare està embarcat
ta mare no té mans? Dient així,

una bona mansiula li ha ventat,
i cop en sec -mirau quin cas- sortí
el matalàs de dins el pentinat.

Nicolau Tolentino de Almeida

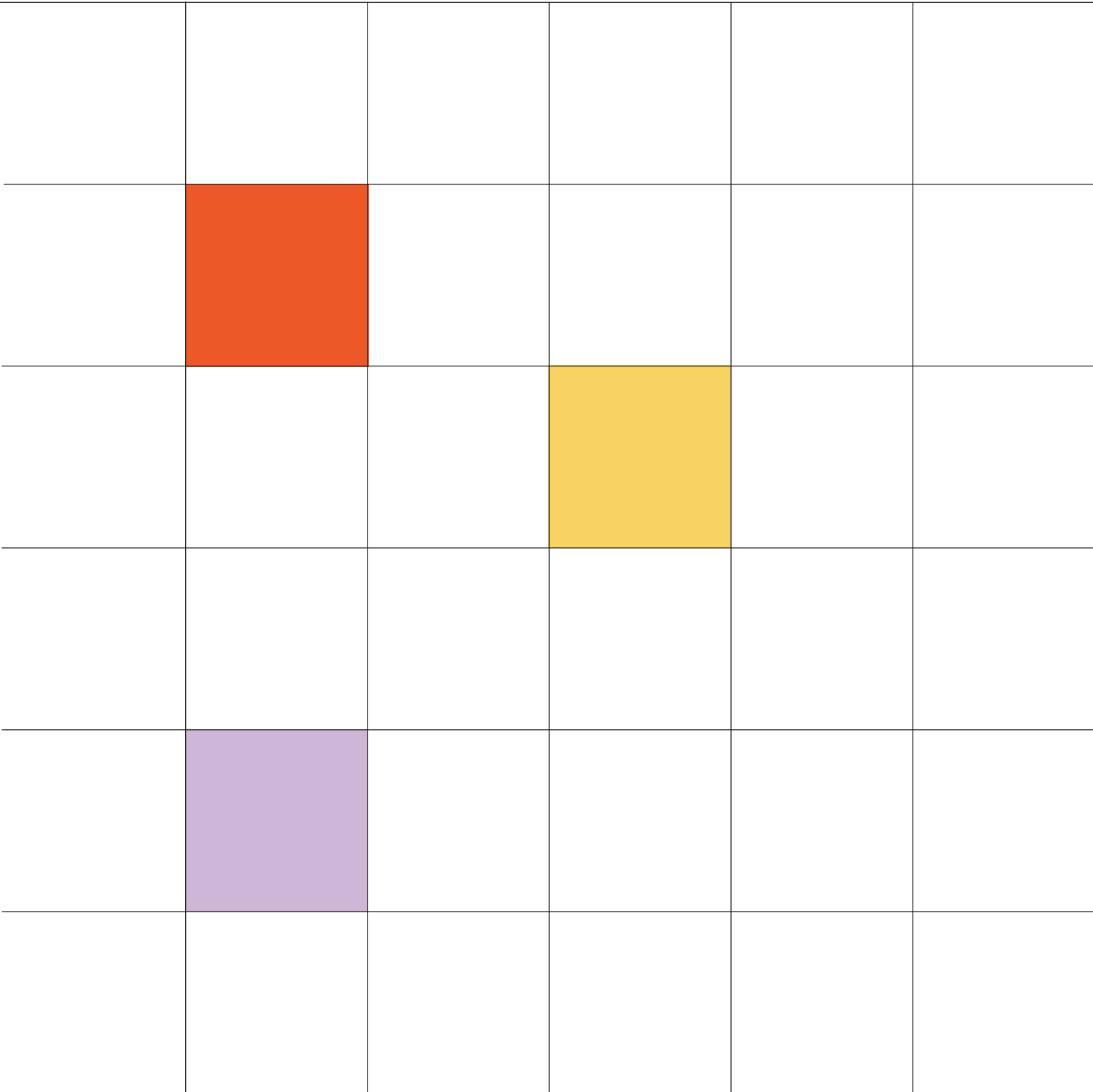

Dona llegint. Atribuit a Camarón Bonanat, José

1. Busqueu al diccionari el significat de: pollera, escambuixada, mansiula... i de totes les altres paraules de les quals desconeu el significat o les accepcions. També podeu ajudar-vos amb un diccionari de sinònims. Fixeu-vos bé en les diferents accepcions de les paraules per tal de triar les més encertades i adequades al context.
2. Analitzeu la mètrica del sonet: còmput sil·làbic i rima.
3. El poema, tot i ser breu, escenifica molt bé la situació. Fins i tot conta una història referida a una relitat viscuda sovint en les famílies gallegues. Expliqueu l'escena i digueu quina es la història a què ens referim. Expliqueu també la funció del diàleg entre mare i filla.
4. En el següent text, Josep Maria Llompart explica unes característiques del barroc portugués. Quina o quines d'aquestes característiques es manifesten en el sonet?

(Al segle XVII), els poetes de Portugal resten enlluernats davant les formes del barroc castellà. El caire conceptista, sens dubte; però també, i sobretot, el gongorí. [...] El barroc portugués ho és molt, de barroc, i prou peculiar. [...] Enginyositats, decorativisme, refinament, jocs de conceptes, de mots, de sons...

Josep Maria Llompart. *Poesia galaico-portuguesa. Antologia del segle XII al XIX.*

Unitat didàctica. Josep Maria Llompart. Autoria: Tomàs Llopis i Toni Espí.

